

İÇİNDEKİLER.....	1
KISALTMALAR.....	1
1. GİRİŞ.....	2
2. NİJER ELEKTRİK SEKTÖRÜ TANITIMI.....	2
• <i>Elektrik Üretimi ve Dağıtım</i>	2
• <i>Nijer Elektrik Haritası</i>	2
3. ELEKTRİK SEKTÖRÜNDE FİYATLANDIRMA VE REGÜLASYON.....	4
4. ÖZELLEŞTİRME YOLUNA GİDEN NIGELEC.....	6
5. SONUÇ.....	6
6. KAYNAKÇA.....	6

KISALTMALAR

ARM (L' Autorité de Régulation Multisectorielle): Multi-Sektörlü Regülasyon Kurumu

ATC: Ortalama Toplam Maliyeti,

MC: Marjinal Maliyeti

CNR (Conseil National de Régulation): Milli Regülasyon Kurulu

F ya da FCFA: XOF Para Birimi, 1 TL=279,41 FCFA

GW: Giga Watt, Elektrik ölçümü yapmak için kullanılır.

KW: Kilo Watt, Elektrik ölçümü yapmak için kullanılır.

NIGELEC (Société Nigérienne de l'Electricité): Nijer Elektrik Şirketi

SONICHAR (Société Nigérienne de Charbon d'Anou Araren): Nijer Anou Araren Kömür Şirketi

1. GİRİŞ

Nijer’de Elektrik dağıtımını Nijer Elektrik Şirketi (NIGELEC) tarafından yapılmaktadır. Elektrik sektörü tamamen 1968 yılından beri doğal tekel olan NIGELEC’in elinde ve Nijerya’dan satın alınan, SONICHAR tarafından üretilen ve kendi (NIGELEC’in) ürettiği elektriği tüm Ülkenin bölgelerine dağıtım yapmaktadır. Bu dağıtımları, Çok Sektörlü Regülasyon Kurumu (ARM) tarafından denetlenmektedir. Piyasa müdahaleleri Milli Regülasyon Kurulu (CNR) aracılığıyla Devlet tarafından yapılmaktadır. 1960 yılından itibaren Özelleştirilecek devlet şirketlerin listesinde yer alan NIGELEC, çeşitli ihale çağrılarını yapılmasına rağmen özelleştirilememiştir.

Doğal Tekel olan NIGELEC’in statüsü ve yaptığı her faaliyet 2010-83 ve 2003-004 no.lu yasalara göre Milli Regülasyon Kurulu (CNR) tarafından belirlenip onaylanmaktadır. Çok Sektörlü Regülasyon Kurumu (ARM)’in bağımsız Regülasyon Kurulu olan CNR, şeffaflık ve tüketicilerin (halkın) haklarını korumak amacıyla 2003-004 no.lu yasaya dayanarak, Nijer Elektrik Şirketi (NIGELEC) i regüle eder.

Bu makalede, Nijer’deki elektrik sektöründe yapılan piyasa regülasyonu ve fiyat belirlenmesinde hükümetin yaptığı müdahalelerini konuşacağız. Elektrik sektörün özelleştirmesi ile ilgili tartışma hakkında da bahsedeceğiz.

2. NİJER ELEKTRİK SEKTÖRÜ TANITIMI

Nijer Cumhuriyeti’nde elektrik dağıtımını Başkenti olan Niamey’de 1952 yılında başlamış olup 1955 ile 1959 yılları arasında Maradi ve Zinder illerine kadar genişletilmiştir. 7 Eylül 1968’de Nijer Elektrik Şirketi (NIGELEC) kurularak elektrik dağıtımını Kamu Hizmetleri haline getirilmiştir.

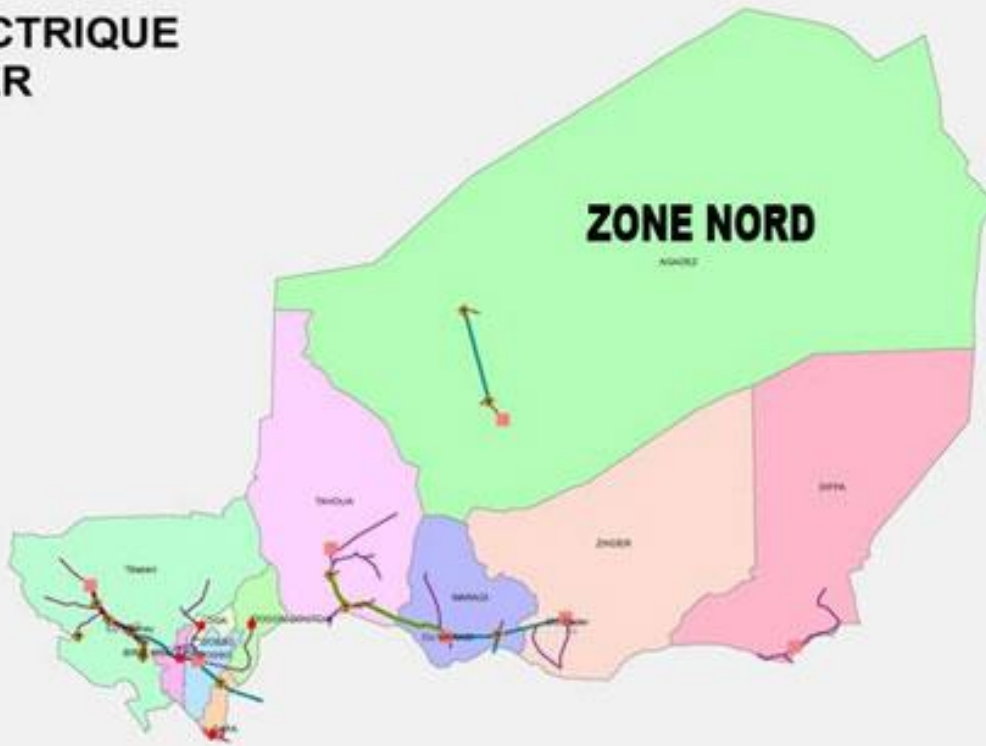
• *Elektrik Üretimi ve Dağıtım*

2010 yılında Nijer’de tüketilen elektriğin %10,3’ü kendi dizel güç santrallerinde üretilmekte, %7,7’i Nijer Anou Araren Kömür Şirketi (SONICHAR) tarafından üretilmekte, %82’i ise Nijerya’dan ithal edilmektedir. 2010 yılında ortalama 800 GW/saat elektrik mevcut olup dağıtılmıştır. Bu rakam çok düşük olduğundan dolayı NIGELEC, ARM’in baskısı ile bu rakamın artırılmasını hedeflemektedir. 2013’te 1500 GigaWatt’a çıkacaktır.

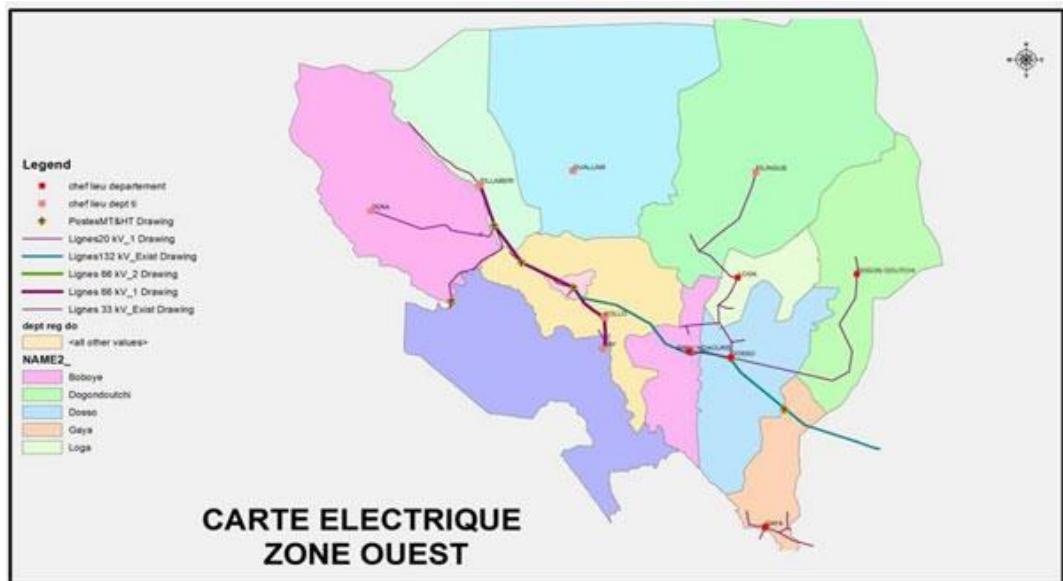
Elektrik Dağıtım Şirketi olan NIGELEC, daha önce söylediğimiz gibi 800 GW/saat olan elektrik mevcudunu 2003-004 Enerji Kanunu’na dayanarak Nijer’in 8 illerine dağıtmaktadır. Bu dağıtım, Düşük voltaj, itici Güç ve Orta voltaj kullanımını olarak yapılmaktadır. Ortalama olarak toplam 300 000 aboneye (288 000’i Düşük voltaj kullanan, 2000’i ise Ortalama voltaj kullananlar) elektrik dağıtmaktadır.

• Nijer Elektrik Haritası

CARTE ELECTRIQUE NIGER

Elektrik Haritası: Batı Bölgesi

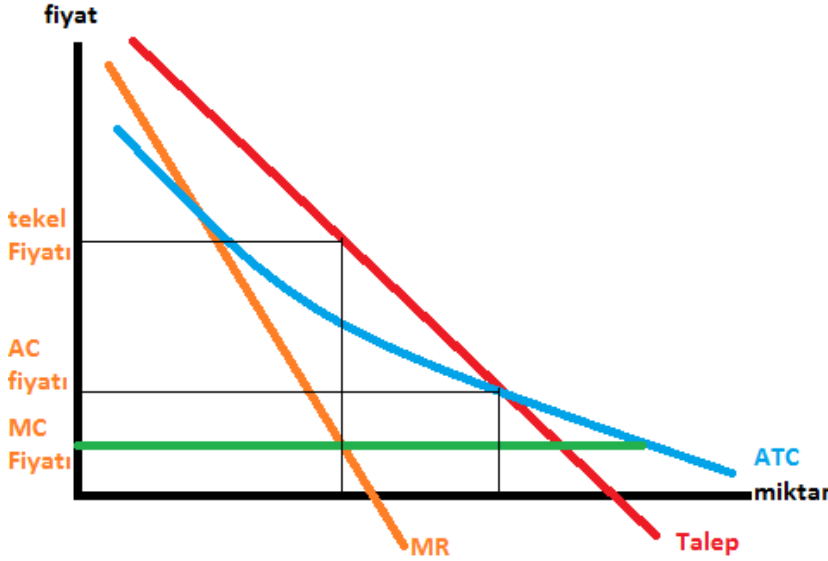
3. ELEKTRİK SEKTÖRÜNDE FİYATLANDIRMA VE REGÜLASYON

Doğal tekel, sürekli azalan ortalama toplam maliyet eğrisi olan firmadır. Bu firmada çok yüksek sabit maliyet söz konusudur. NIGELEC doğal tekeldir ama kamu hizmetlerinde yer almaktadır yani devletin işlediği bir firmadır dolayısıyla halka hizmet etmektedir. Fakat bu firmada her faaliyet yasalara göre yapılmalı ve Hükümetin izlediği politikaya göre işletilmektedir.

L'Autorité de Régulation Multisectorielle Türkçesi: Multi-sektöriyel Regülasyon Kurumu (ARM), Nijer'deki Su, Enerji, Ulaşım, Telekomünikasyon ve posta sektörlerini regüle etmek amacıyla, Nijer Başbakanlık'a bağlı olarak 26 Ekim 1999 tarihinde 99-044 yönetmeliği ile kurulmuştur. ARM özel sektörlerde bulunan bütün firmaların yasalara uymalarına emin olmalı ve yasalara aykırı olanlara yaptırım uygulamalıdır. Fakat Enerji sektörü Kamu hizmetlerine bağlı olduğu için yaptırım söz konusu değildir. Çünkü kamu hizmetleri düzenlenen 2003-004 yasasına göre, Enerji sektörü tamamen devlete bağlıdır ve Delegasyon Sözleşmeleri ya da ihale ile düzenlenmektedir. ARM, elektrik fiyatlandırmasında, Hükümetle resmi tavsiyelerde bulunmaktadır. Yani Ortalama Maliyeti (AC) fiyatlandırması ve Marjinal Maliyeti (MC) fiyatlandırması kullanarak belirlediği fiyatları Hükümete (Başbakanlık)'a tavsiye olarak bildirir.

Toplam faydayı maksimize edecek, dolayısıyla etkin fiyatlandırmayı sağlayacak olan yöntem, marjinal maliyeti fiyatlandırmasıdır. Ancak ölçeğe göre artan getirinin olduğu bir durumda, firmanın toplam maliyetini karşılayabilmesi için marjinal maliyetten daha yüksek bir seviyede fiyatlandırma yapması gerekmektedir.

AC fiyatlandırması Ortalama maliyet ile fiyatın kesiştiği noktada gerçekleşir; Yani ekonomik Karın sıfır olduğu noktada. Bu yöntem NIGELEC için baya kullanılmıştır. ARM bu yöntemi kullanarak fiyat önerileri hükümete çok bildirmişti.

Grafik 1: Doğal Tekelde AC ve MC fiyatlandırması

Nijer Hükümeti bazen kendisi Elektrik fiyat belirler, 1970 yılında kamu hizmetleri yapan kurumlar, fazla elektrik tüketmişler ve çok fazla maliyet neden oldu. Bu yüzden devlet çok yüksek fiyat belirlemek zorunda kaldı. 1990 yıllarında da böyle bir durum söz konusuydu ülke çok büyük krize girmişti; üretim yavaşladı.

Tablo 1: Ticari ve Endüstriyel İşletmeler için elektrik fiyatları

Voltaj düzeyi	Fiyatlandırma Kodu	Sabit Ücret F/ay	Güç primi F/KW/ay	Posta Takvim	Enerji Fiyatı F/kw saat		İzole merkezleri	Reaktif enerji Fiyatı F/KVARH
					Mart Ekim	Kasım Şubat		
Yüksek Voltaj	K11	150 000	1 500	pointleri	131,83		94,46	240,35
				Tam	46,94	39,95	62,65	
	İçi boş	43,7	36,83	53,63				
	K12	150 000	5 000	Tek	51,79	44,91	54,29	
Orta Voltaj	K21	150 000	1 500	pointleri	136,2		98,35	240,35
				Tam	55,35	47,26	67,59	
	İçi boş	48,07	39,99	56,37				
Düşük Voltaj	K31	5 000	500	Tek	57,15	49,42	57,53	240,35
				K23	150 000	1 500	Tek	50,45
Düşük Voltaj	K32	1 500	1 000	pointleri	140,33	85,28	116,58	
				Tam	94,99	44,85	94,95	
	İçi boş	53,92		60,6				
	K33	250 12	850	Tek	70,71			
Düşük Voltaj	K34	33 000	33 000	Tek	79,25			
				Tek	51,35			

Kaynak: Société Nigérienne d'Electricité (NIGELEC)

Para birimi: FCFA ya da F

1 TL=279,41 F

Tablo 2: Yaygın Düşük Voltaj Fiyatlandırması

Para birimi: FCFA

Fiyatlandırma Kodu	Güç	K32		K33*		
		Sabit Ücret	Enerji Fiyatı	Sabit Ücret	Enerji Fiyatı	
K33.1	K32.1	3	3 000	70,71	750	79,25
K33.2	K32.2	6	6 000	70,71	1 500	79,25
K33.3	K32.3	12	12 000	70,71	3 000	79,25
K33.4	K32.4	18	18 000	70,71	4 500	79,25
K33.5	K32.5	30	30 000	70,71	7 500	79,25

Kaynak: Société Nigérienne d'Electricité (NIGELEC)

Hidro-Tarımsal tesislerin Orta Voltaj Fiyatlandırması

Enerji fiyatı (tüm dönemler kombine tek fiyatı) =
38.56F/kwsaat sabit ücret ya da primi. **Bakınız:**

Tablo 1

Fiyatlandırma Kodu Dizisi

Ki1: Genel	Yüksek Voltaj i = 1
Ki2: Uzun Kullanımı	Orta Voltaj için i = 2
Ki3: Kısa Kullanımı	Düşük Voltaj için i = 3
Ki3: kesintisiz Abone	*K33.1 ile K33.5 arasında: Ev kullanımı için elektrik
Ki4: kamu ışıklandırması	Ki2 ve Ki3: ticari ve Endüstriyel firmaların seçimine bırakılmıştır.

4. ÖZELLEŞTİRME YOLUNA GİDEN NIGELEC

Elektrik sektöründe Devlet tarafından regülasyon yapılması Enerji kanununda belirtildiği gibi, delegelerin düzgün iş yapıp yapmadıklarını araştırmak ve ihalelerin yasalara göre yapılmasını sağlamaktır. Bu konuda devlet çok büyük bir güven ya da şeffaflık sağlamamaktadır. Çünkü NIGELEC'in tarihinde, hiçbir zaman düzgün elektrik dağıtım yapmamıştır. 2 gün, bazen bir hafta bile Elektriksiz kalan halk, her zaman şikâyetçi olmuştur. Yapılan müdahaleleri hiçbir şey yaramıyor çünkü NIGELEC bir türlü maliyetleri düşürüp karı artamıyordur. Bu durumda NIGELEC'in özelleştirilmesi için devlete talepte bulunan çok kişi olmuştur. Bazı politikacılar bile bu konuyu seçilmek kullarıdır.

5. SONUÇ

Sonuç olarak Nijer elektrik sektörü NIGELEC tarafından yönetilmekte ve Kamu hizmetlerin hükümlülüğündedir. NIGELEC, ARM'ın önerdiği fiyatlardan devletin seçtiği fiyatıyla Nijer'in 8 bölgelere (illere) elektrik dağıtımını yapmaktadır. Elektrik sektöründe en çok teşvik edici (özendirici) regülasyon uygulanmaktadır. Özel bir Şirket olması gereken NIGELEC, yönetiminde çok sıkıntı yaşamıştır.

6. KAYNAKÇA

ARM web Sitesi, <http://www.armniger.org/>, Yönetmenlik, Tanıtımı ve Tarihçesi;

NIGELEC WEB SITESİ, <http://www.nigelec.ne> : NIGELEC Tanıtımı ve Tarihçesi;

Nijer İstatistik Enstitüsü, http://www.stat-niger.org/statistique/file/Annuaire_Statistiques/Annuaire_ins_2011/electricite.pdf, Elektrik ile ilgili verileri;

NİJER CUMHURİYETİ: Elektrik Yasası No 2003-004, 31 Ocak 2003 (REPUBLIQUE DU NIGER: LOI N°2003-2004, du 31 janvier 2003, Portant Code de l'électricité)